

Nebát se emocí ani patosu

Mimořádně úspěšný výkop do nové sezony se podařil Michalu Dočkalovi. Jeho inscenace Tolstého díla **Vojna a mír** je velkolepá freska, která se nebojí emocí ani patosu. A vypráví známý příběh až s jakousi vnitřní čistotou a jemností.

JANA MACHALICKÁ

Tolstého objemné a vrstvenaté dílo by se leckomu mohlo zdát pro divadlo neadaptovatelné, ale není tomu tak. Divadlo, jak české, tak světové, po *Vojně a míru* opakovaně sahá, u nás z větší části kamenné scény – Národní divadla v Praze a Brně, velká regionální divadla. Před pár lety jsme viděli vynikající inscenaci Matthiase Hartmanna z vídeňského Burgtheatru a dlužno říct, že Dočkalova inscenace s ní drží krok, v leccems ji i předčí, je celkově citovější, což je v dnešní době groteskních šklebů velice osvěžující. Tolstého román má především silný humanistický apel a ten Dočkal také výtečně a v zásadě prostě zdůrazňuje.

Režisér na dramaturgii spolupracoval s osvědčenou autorkou Ivou Klestilovou a zvolili jednoduchý princip – děj komentují a různě do něj zasahují jako fámulové dva herci v bílých oblecích (Diana Toniková a Tomáš Milostný), později se objeví v rolích cara Alexandra a generála Kutuzova, což také výborně funguje. Dramaturgické vyprávění příběhu, otevírá prostor divadelním řešením a ši-

kovně se vyvaruje toho, aby šlo o pouhý lineární převod díla.

Dočkal inscenaci buduje na svižném střídání obrazů, využívá zkratky a hlavně chrlí doslova ohňostroj nápadů: zábavných a originálních, které ovšem drží jednotný styl, jsou to nádherně obrazivé situace. Opět se ukazuje, že v jednoduchosti tkví krása a že scénografie, která nezaplevelí jeviště, může být velmi efektní. Ta Chocholouškova má za hlavní prvek zdobený rám obrazu, jehož náplň se různě mění; je v něm zasazený uhlazený mramor připomínající nádhru šlechtických sídel, pak zase jej vyplní změt černých kamenů jako výraz duševního pekla a beznaděje. Hraje samozřejmě i prázdný rám. Jednoduchost výtvarného pojetí scény ovšem báječně kontrastuje s opulentními kostýmy Zuzany Bamušek Krejzkové.

I hrůza může být poetická

Dočkal kouzlí s obyčejnou divadelní technikou, reflektory na stojanu jsou koně, jejich červený filtr obstará krev i požár, obrovské mlžné nafukovací „polštáře“ nemilosrdně zavalují vojáky v poli. A bitva u Slavkova se odehraje na kulečnickovém stole, z kterého generálové tágem sražejí rozestavené škrpály, jsou pány nad životy vojáků bez milosti a s vidinou jen toho svého vítězství. Polní lehká tak zvládnou nebývalé mnoho významů.

Nebo odjinud: takový odjezd panstva ze sídla, kdy se reflektory „zapřáhnou“ do invalidního vozíku, úplně uzemní. A když se Nataša seznámí s knížetem Bolkonským a oba propadnou nalezenému citu, posílají si po celém jevišti obyčejnou žárovku jako světlo

horoucí naděje. A i hrůza je tu poetická: přízračné útočící svazky prutů ve scéně Bolkonského smrti se neodvratně přibližují stejně jako zubatá. To vše jsou nádherné divadelní momenty, které znovu přesvědčují, jakou silou divadlo vládne a jak si umí poradit s každou realitou a stvořit její iluzi, zasáhnout naše city.

Dočkal se příliš nepouští do filozofické roviny románu, nebo spíš z něj takové pasáže pečlivě vybírá, protože dobře ví, že by mohl uváznout a inscenaci zahlušit rozklady, které by nemusely patřičně vynít. Ty krátké zábles-

Dočkal využívá střídání obrazů a zkratk, chrlí doslova ohňostroj nápadů

ky, disputace Bezuchova s Bolkonským, vnitřní Bezuchův svár ale hovoří jasně a zjevují i tvůrcovo krédo. Pro Dočkalovu inscenaci je zásadní, že z postav pohybujících se v konkrétní historické situaci dokázal stvořit současníky. Vyprávět jejich příběh a nekarakterizovat je, dát průchod citům a emocím, přímo nabídnout divákovi, aby se jimi dal unášet.

I proto má téměř třiapůlhodinová inscenace tah, publikum s ní jde a nechá se dojmout. To samozřejmě neznamená, že by režie neuměla využít moderních prostředků nebo se vzdala nadhledu, ironie, citací i zcizení, třeba když Nataša zjistí, že mladý Kuragin, do kterého se zamilovala, je obyčejný hajzlík, dostane hysterický záchvat a její otec jde a zatáhne oponu s omluvným výrazem k publiku – na to se přece nebudete dívat. Nebo hned v úvo-

du madame Schererová ukazuje ve svém salonu výtvarné dílo, které jí stálo majlant a zesměšňuje Napoleona. Je to kráva ve skleněné krabici s vojevůdcovým kloubkem na hlavě – hotový Damien Hirst.

Ovšem i ta nejlepší režijní práce nemůže dojít naplnění bez herců a soubor Městských divadel pražských se předvedl v plném lesku. A to včetně několika nových herců v angažmá. *Vojna a mír* je herecky naplněná beze zbytků, všichni hlavní představitelé hrají výborně, mnohost poloh, plasticita a barevnost jejich projevu i energie jsou nebývalé.

Nejlepší Dočkalovy inscenace

Je tu starý kníže Bolkonskij v podání Jana Vlasáka – sveřepý stařec, trapič všech kolem sebe a využívající se ve sžíravé ironii, neschopný dát průchod svým citům. Andrej, jeho syn (Tomáš Havlínek) prochází těžkým martyriem fyzickým i duševním pravdivě a naléhavě. Kněžna Marie, jeho sestra, odzbrojuje citovostí, jemností a Agáta Červinková křehkost a nezáladnost postavy přímo žije.

Také druhá šlechtická rodina – Rostovovi – se představuje v promyšlených charakteristikách. Rostov Milana Kačmarčíka má své běsy dlouho pod kontrolou a předvádí se jako žoviální chlapík, jeho žena (Dana Batulková) tančí snaživě svůj taneček, ale pravou tvář odhalí náhle a nekompromisně. Nataša, to je velmi těžká role, její snivost a exaltovanost může hladce sklouznout do nesnesitelné šarže, ale Kateřina Marie Fialová pro přepjatost postavy našla přesnou míru a stejně uvěřitelně se zklidní. Její bratr Andrej (Zdeněk Piškula)

je vlastně také klubičko emocí a zvykaností i netrpělivostí mládeže. Pierre Bezuchov v podání Viktora Dvořáka je prostě dojemný svou bezelstností, altruismem. Dvořák má pro tyto postavy předpoklady, a navíc se umí vyvarovat falše. Udržet při tak četném obsazení vysokou úroveň není jen tak, chválu zaslouží i mnozí další – Tereza Slámová jako oddaná Soňa, Sára Affašová v roli smyslné Heleny, Martin Donutil jako Drubeckej a rozežraný Napoleon, prospěchářský syn a otec Kuraginovi (Filip Březina a Stanislav Lehký), odpudivě mondénní madame Schererová Evellyn Pacolákové...

Inscenace *Vojny a míru* se určitě zařadí mezi nejlepší Dočkalovy inscenace, zesoučasnění toho díla se totiž událo vnitřní cestou, režii se výmluvně podařilo ukázat, že společnost funguje na stále stejných principech a je jedno, jaký letopočet píšeme. Grázlové se nemění a válka nebo jiná utrpení s nimi nic nezmůže, ona vlastně nezmůže nic ani s „těmi hodnými“; ti možná zmoudří, avšak mnoho jim to nepomůže, ale jsou nadějí, protože zase povedou své donkichotské boje. A tak se po prožitých strastech všichni opět sejdou a v salonu začnou znovu, opět budou hrát ping-pong jako dřív...

L. N. Tolstoj: Vojna a mír

Dramatizace: Iva Klestilová a Michal Dočkal

Režie: Michal Dočkal

Dramaturgie: Jana Slouková

Scéna: Martin Chocholoušek

Kostýmy: Zuzana Bamušek Krejzková

Hudba: Ivan Acher

Městská divadla pražská, Divadlo ABC, premiéra 4. 9.

Kouzla s divadelní technikou. Scéna, ve které panstvo odjíždí ze svého sídla a do invalidního vozíku zapřáhnou obyčejné reflektory, diváky úplně uzemní.

FOTO MDP - JAN BOREKÝ